

Марієнко Антон Олександрович
провідний фахівець факультету підготовки
фахівців для органів досудового розслідування,
кандидат юридичних наук

Прокопишин Євген Андрійович
слухач магістратури
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ІЗ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ НЕПОВНОЛІТНІХ

Проблеми боротьби зі злочинністю серед неповнолітніх постійно перебувають у центрі уваги не тільки в нашій країні, а й за кордоном. Так, останнім часом в США розгорнулася гостра дискусія із приводу методів боротьби з підлітковою злочинністю. Система судів для неповнолітніх вперше була введена в 1989 році в штаті Іллінойс і своїм завданням мала, перш за все, перевиховання юних правопорушників. Потім такі суди з'явилися і в інших штатах. Зосередження уваги на виховних методах призвело до обмеження прав поліції і прийняття законів, які оберігають інтереси підлітків [1, с. 65].

Прихильники жорстких заходів вважають, що необхідно посилювати покарання за протизаконні дії підлітків. Вони пропонують надати поліції право знімати відбитки пальців у затриманих неповнолітніх правопорушників і передавати в розпорядження судів повне дос'є на них. Конгрес США, на їхню думку, повинен зобов'язати ФБР приймати на зберігання відбитки пальців всіх затриманих, незалежно від віку. На думку ряду фахівців, слід збільшити штати працівників поліції, які здійснюють нагляд за умовно звільненими підлітками. Прихильники виховних заходів ці рекомендації вважають надмірно суворими і не виправдано жорстокими. Особливо серйозне побоювання викликає у них той факт, що реалізація цих пропозицій призведе до збільшення кількості неповнолітніх у в'язницях, місцях попереднього ув'язнення, виправних центрах, де вони будуть перебувати разом із дорослими злочинцями. Негативні наслідки спільного перебування в тюрмах дорослих і підлітків, на їхню думку, занадто добре відомі, щоб робити ставку на покарання – на шкоду превентивним і виховним заходам.

У США розроблено комплексні програми профілактичної роботи щодо попередження правопорушень неповнолітніх, які поділяються на два основні види: 1) комплексні програми контролю над злочинністю і стримування її методами попередження, припинення і судового переслідування – такі програми здійснюються на всіх рівнях: на загальнодержавному (федеральному), регіональному та місцевому рівнях, та будують, по суті, ідеальну модель профілактичних дій з метою отримання бажаного результату; 2) профілактичні програми, що здійснюються як поліцією (зазвичай у співпраці з жителями громади), так і силами і засобами самої громадськості; відмінною рисою таких програм є їх націленість, як правило, на конкретну проблему або певний

вид злочинів; у цьому випадку влада надає консультативну, фінансову, організаційно-методичну допомогу місцевим органам влади у здійсненні превентивних програм. Аналогічну допомогу від національних, приватних і громадських організацій і фондів отримують місцеві громади та їх організації, які беруть участь у програмах [2, с. 68-69]. Головні виконавці програм попередження злочинності – місцеві поліцейські органи (приблизно 70% особового складу поліції США) і жителі місцевих громад.

За свідченням зарубіжних дослідників, у США все більш широкого поширення набувають програми попередження злочинності неповнолітніх, ініційовані громадськістю [1, с. 69]. Громадські організації вишукують сили, у т.ч. і матеріальні засоби, щоб вирішити ту чи іншу проблему з підлітками, які здійснюють правопорушення. Ініціативу, що виходить знизу, як правило, підтримує поліція. Громадськість розраховує на такі методи профілактичної роботи, які б давали певний ефект вже в ході їх реалізації. Однак в ряді випадків програми попередження злочинності силами громадськості є більш ефективними, ніж державні програми, оскільки становлять одну з форм зовнішнього контролю.

У Німеччині профілактика злочинності неповнолітніх є однією з найважливіших сфер діяльності поліції, що визначається Федеральною програмою з профілактики злочинності. В її реалізації беруть участь різні організації, але провідне місце тут посідає поліція. Програма працює на федеральному і на земельних (місцевих) рівнях й основними завданнями має: захист потенційних жертв від крадіжок, шахрайства, пограбувань та інших видів злочинів; співробітництво поліції з населенням, спрямоване на забезпечення його захисту, охорону майна, зміцнення громадської безпеки; нейтралізація чинників вчинення протиправних дій. Реалізація програми передбачає створення спеціальних служб з попередження злочинності неповнолітніх. Наприкінці 90-х років у ФРН налічувалося близько 140 таких служб. Як вважають керівники німецької поліції, нова стратегія боротьби зі злочинністю неповнолітніх повинна будуватися, виходячи з таких положень: схильність підлітків до вчинення протизаконних дій у багатьох випадках зникає без будь-якого зовнішнього впливу після завершення процесу становлення особистості; репресивні заходи з боку державних установ часто призводять до негативних явищ. Обґрунтування необхідності удосконалення методів діяльності поліції із профілактики правопорушень даної категорії, у т.ч. розробка превентивних заходів, повинні ґрунтуватися на загальних принципах попередження кримінальної злочинності, які формуються в такий спосіб: уникнення спонукальних причин вчинення протизаконних дій; забезпечення соціального контролю; безпосередній вплив на потенційних кримінальних злочинців. У Німеччині створено різні підрозділи, що займаються проблемами профілактики та боротьби з підлітковою злочинністю [2, с. 44-49]. На території землі Північний Рейн – Вестфалія в усіх великих управліннях поліції створено спеціальні комісаріати з розслідування злочинів, пов'язаних з наркотиками, сексуальних злочинів, справ про зниклих безвісті осіб, а також правопорушень, вчинених неповнолітніми. Контроль і загальна координація роботи з підлітками здійснюються керівництвом управління поліції. В інформаційній системі управ-

ління кримінальної поліції створено спеціальний масив відомостей про правопорушення, вчинені неповнолітніми, на основі цих даних проводиться аналіз причин й особливостей розвитку злочинності дітей і підлітків. Результати таких досліджень використовуються при навчанні, підготовці та перепідготовці працівників поліції. На території землі Баден-Вюртемберг при великих підрозділах кримінальної поліції організовано відділи у справах неповнолітніх правопорушників, а в інших службах виділено працівника, який займається тільки правопорушеннями підлітків. До завдання спецвідділів і їх працівників входить розслідування всіх справ, в яких фігурують неповнолітні жертви, злочинці чи свідки. На території землі Нижня Саксонія поліція при розгляді справ про правопорушення неповнолітніх працює в тісному контакті з соціальними службами. Така співпраця передбачає чітке розмежування функції поліції й обов'язків відповідних соціальних служб. Для цього при земельному відомстві кримінальної поліції і деяких поліцейських ділянках введено нову посаду – уповноважений з вирішення питань, пов'язаних із правопорушеннями неповнолітніх. Аналогічні структури діють і на території землі Рейнланд-Пфальц. У землі Саар досі практикується використання поліцейських-жінок, які проходять курс спеціальної підготовки.

Досить високий рівень організації роботи з підлітками-правопорушниками було досягнуто в Західному Берліні, де у складі управління поліції було створено спеціальний комісаріат. Працівники комісаріату не тільки розслідували справи неповнолітніх, а й проводили профілактичну роботу з неповнолітніми правопорушниками.

У Великобританії місцеві поліцейські органи є основною ланкою поліцейської системи країни, що відповідає за роботу з попередження злочинів неповнолітніх. Всі програми, в т.ч. розроблені центральними органами управління (МВС Сполученого Королівства), практично повністю виконуються на місцевому рівні, а управлінські функції МВС зводяться до вибору пріоритетних напрямків боротьби зі злочинністю, проведення досліджень і розробки на їх основі відповідних цільових програм, а також фінансування цих програм і контролю за виконанням виділених для їх здійснення засобів. Перша цілеспрямована програма профілактики злочинності в Великобританії, розрахована на конкретні категорії населення, в т.ч. і неповнолітніх, була розроблена в 1975 році [2, с. 43]. Всі передбачені в ній заходи, форми і методи носили міжвідомчий характер, а поліція виступала ініціатором і консультантом з питань тактики і методів реалізації таких програм. У Великобританії розгорнуто широку кампанію на зміцнення співпраці між школою і поліцією. Захист громадян, забезпечення громадського порядку багато в чому залежить від схвалення дій поліції. Тому дуже важливо допомогти молоді зрозуміти принципи і функції підтримки порядку. Заохочується підготовка поліцейських спільно з викладачами на базі шкіл району. Це забезпечує плідний обмін думками між поліцейськими і викладачами. У кожній школі призначається вчитель, відповідальний за зв'язок з поліцією, а в кожній поліцейській ділянці – поліцейський, відповідальний за співпрацю зі школою [3].

У зарубіжній правоохоронній практиці закріпилася думка про те, що для правового виховання підлітків необхідним є новий тип працівника поліції.

Він повинен бути другом і наставником дітей, ентузіастом своєї справи, поєднувати в собі якості адвоката, соціолога та психолога, бути енергійним й ініціативним. Таким чином, якщо говорити про систему попередження та профілактики правопорушень і злочинів серед неповнолітніх, то вітчизняний досвід існування соціальних служб для неповнолітніх та молоді, інспекцій у справах неповнолітніх (пізніше – кримінальної міліції у справах неповнолітніх та кримінальної міліції у справах дітей) були досить ефективними та дієвими структурами, що здійснювали даний напрям діяльності.

1. Андрюхин Н. Г., Калмыков Г. И. Возможности применения международно-правовых рекомендаций и зарубежного опыта в совершенствовании отечественного законодательства об уголовной ответственности несовершеннолетних / Н. Г. Андрюхин, Г. И. Калмыков // Преступность и общество : сборник научных трудов. – М. : ВНИИ МВД России, 2005. – С. 63-69.

2. Полицейские системы зарубежных государств. Выпуск 1. – М. : ВНИИ МВД России, 2004. – 72 с.

3. Законодавство Великобританії про правоохоронну та поліцейську діяльність / Офіційний сайт Уряду Великобританії / Міністерство оборони Великобританії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mod.uk.

Ніколайченко Галина Михайлівна
професор кафедри правових дисциплін
Криворізького факультету Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ЩОДО ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Торгівлю людьми не можна вважати лише надбанням сучасності, проституція та рабство, як відомо, явища давні. Проте, якщо до проституції ставлення сучасних громадськості та законодавців неоднозначне, то рабство вважається злочином в усіх державах світу.

Боротьбу зі злочинністю держави здійснюють шляхом застосування внутрішньодержавних санкцій. Але злочини, які порушують основні права та свободи людини, передбачені нормами міжнародного права.

Метою дослідження є історико-правовий аналіз норм міжнародного права по торгівлі людьми.

Однією з перших спроб запобігти торгівлі людьми була декларація, прийнята на Віденському конгресі 1815 р., яка містила спроби обмежити торгівлю невільниками. Увагу міжнародної громадськості торгівля людьми, особливо жінками, привернула в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. у зв'язку із загрозливим поширенням цього явища, результатом стало скликання в Лондоні міжнародного Конгресу з питань боротьби з торгівлею жінками, пов'язаною з проституцією. Учасники Конгресу звернулися із закликами до усіх держав про створення національних комітетів для боротьби з торгівлею жінками, про необхідність укладення міжнародних договорів з цього питання. Наступним кроком було скли-